

Första läsningen: **1 Mos 2:18-24** (*De blir ett*)

I paradiset skapades äktenskapet. Därmed säger Bibeln att denna unika sociala relation är helt **primär**. Den är *den fundamentalaste relationen som finns*: samhället bygger på familjer, men familjen bygger på löftet mellan man och kvinna att ge sig åt varandra. En doft från Paradiset drar genom kyrkan när ja-ordet sägs vid altaret. Både han och hon tar emot ett "revben", en komplettering. Båda två vinner allt och riskerar allt. I ingen annan relation kan vi göra varandra så lyckliga (eller olyckliga!).

Därför behöver vi här **moral**, hög moral, mer än någon annanstans. Det är svårt, ty vi människor är svaga! Därför behövs **Gud**. Därför behövs **bön**. Äktenskapet är **en skola i helighet**, där alla svårigheter leder oss tillbaka till Gud, som förde ihop oss.

Djuren, som här skapas av jord liksom Adam, får inte bli hans konkurrenter: de underkastas hans makt genom att han får klassificera dem (v. 19-20). Men detta att härska och dominera lindrar inte Adams grundproblem: ensamheten. Djuren blir aldrig hans jämlingar. Därför skapas kvinnan *ur honom själv, ur hans sida*. Hon och han hör ihop. De ska komplettera varandra och aldrig bli varandras konkurrenter.

En sinnrik detalj är att Adam behöver "sövas ner" inför denna operation (v. 21), här antyds att mannen i viss mån måste "dö" för att kunna klara det nya livets krav. Adam måste avstå från en del, men belöningen blir fantastisk: **hennes kärlek**.

Där står mänsklighetens föräldrar, sida vid sida, i strålände ursprunglig skamfrihet, här behövs ingen dominans. Adam är jublande nöjd med denna gåva – en stor, indirekt komplimang till Eva (v. 23)! Adam vill dela allt med henne, t.o.m. sitt namn (som när makar i dag tar samma efternamn). Hebreiskan leker här med orden: "Man" heter *ish* och "kvinna" *isjá* (en likhet som i engelskans man/wo-man).

Det vore fel att tolka denna text som att mannen utövar "makt" över kvinnan genom att ge henne namn. Hon är inget djur utan hans eget kött. Att Adam ska få någon som "kan vara honom till hjälp" (v. 18) betyder att *kvinnan motsvarar honom på ett harmoniskt sätt*, inte att hon får reduceras till "hjälpreda". Ordet "hjälpare" (som används om Eva i denna vers) heter på hebreiska *ezer*. Detta ord används i Bibeln också om **Gud själv**. *Katolska kyrkans katekes* (nr. 1605) talar därför om kvinnan som en gåva till mannen, som på sätt och vis representerar "Gud som är vår hjälp" (jfr Ps 121:2). Eva, Guds representant, är en hjälp som ska lindra Adams ensamhet.

Nec domina, nec ancilla, sed socia (inte härskarinna, inte tjänsteflicka utan ledsagare) – denna teologiska lärosats från 1100-talet behöver upprepas i alla tider. Kvinnoförtryck i kristendomens namn har funnits men det beror inte på Bibeln och den kyrkliga *läran* i sig. Man och kvinna skapades för varandra, som *varandras hjälp*. Just så liknar de Gud, vars avbild de tillsammans är; se 1 Mos 1:27.

V. 24 stämmer dåligt på Adam och Eva, som båda saknar jordiska föräldrar! Vi inser att berättelsen är tänkt som en *modell för våra äktenskap*: bandet till föräldrarna och vad de tycker måste brytas. Man måste vara frigjord, vuxen, för att kunna gifta sig.

Andra läsningen: **Hebr 2:9-11** (*Han som helgar och de som blir helgade har alla samme fader*)

De kristna som var Hebreerbrevets adressater hade blivit osäkra i sin tro. Hur accepterar man att Jesus, Frälsaren, skulle dö så förnedrad på ett kors, som en terrorist eller en dödsdömd slav? Ingen ängel har drabbats så. Författaren svarar med att det tvärtom var högst passande! Jesus blev "fullkomnad" genom lidandet (v. 10). Det betyder inte att han var ofullkomlig innan. Nej, **korset ska visa vad Jesus lärde oss**: så långt, in i döden, vill Gud gå för vår skull.

Evangelium: **Mark 10:2-16** (*Vad Gud har fogat samman får människan inte åtskilja*)

Jesus tillåter **separation** (i nödfall) men inte upplösning av äktenskap och omgifte. Så balanserar man bäst de olika utsagorna i Nya testamentet (Matt 5:32; 19:6, 9; Luk 16:18; 1 Kor 7:10-11, 39; observera dock det s.k. *paulinska privilegiet* i 1 Kor 7:15). När katolska kyrkan efter noggrann prövning kan **ogiltigförklara** ett äktenskap (för att parterna inte visste vad de gav sig in på/ var omogna/ gifte sig p.g.a. fruktan m.m.) så motsäger vi inte Jesus. Vi förklarar då att ett verkligt kristet äktenskap från början aldrig kom till stånd (*Katolska kyrkans katekes*, nr. 1625-1629).

Vad säger vi till den svikna vars f. d. partner går och gifter om sig? En svår fråga! Ofta vill man bara gråta ... I tron på Kristus kan detta kors dock få mening. Den som väljer att bära tomheten – utan att själv bryta mot det förbund som ingåtts – liknar Gud själv, som förblir trogen mot en bristfällig mänsklighet. Gud sviker ingen, inte ens dem som lönade hans kärlek med iskallt avvisande och hans godhet med korsets pina. Han bryr sig särskilt om den som övergivits. Hans nåd består – *varje morgon är den ny* (Klag 3:23). *Herren är nära de förtvivlade, han hjälper de modlösa* (Ps 34:19). Är vi trolösa förblir han ändå trogen (2 Tim 2:13). Vi kristna är kallade att försöka likna Gud även på denna punkt. Det kan kännas hårt och inte alla klarar det. Det går inte utan en verklig heroisk inställning. Men det tillhör den trohet vi lovade varandra inför Gud. Kyrkans gemenskap hjälper oss vidare, steg för steg.

Till det som *Gud har fogat samman* (v. 9) hör även **barnen** – en central del av äktenskapets syfte. Dagens läsning inkluderar Jesu välkomnande av dem. Vi ska också ta dem i famnen. De lär oss mycket om hur vi ska ta emot Guds rike (v.15).

Fariseerna i v. 2 brydde sig inte om äktenskapsfrågan. De ville sätta dit Jesus för att kunna intyga att han förvränger Mose lag (5 Mos 13:1f; 18:20) (liksom många i dag vill sätta dit katolska kristna med ensidiga "bibelbevis"). De hörde Jesus egenmäktigt upphäva "dispensen" i 5 Mos 24:1 och kan så gå hem nöjda. De fick vad de kom för.

MÅNDAGEN I 27 VECKAN "UNDER ÅRET"

Första läsningen: **Jon 1:1 – 2:1,11** (*Jona stod upp och ville fly undan Herrens ansikte*)

Den motsträvige profeten sänds ut av Gud för att omvända de assyriska hedningarna i Ninive, så att Gud kan förlåta dem allt ont de gjort. Assyrierna var ansvariga för tio av Israels tolv stammars undergång. "Ska de få nåd? Aldrig!" – Jona vill fly bort till Tarshish (Spanien) – som om Gud bara fanns i Heliga landet ... Men överallt lyder vinden och sjön Gud (jfr Mark 4:35-41). Jona är arg: hellre drunkna än bli redskap för Guds godhet! Sjomännen kommer till tro på Israels Gud när havet lugnar sig. Vi ser: hedningar *kan* omvända sig. Jona fastnar i valens buk – en bild av oss alla när vi flyr från samvetets röst. Inuti valen släpper Jonas sin passiva aggressivitet.

Evangelium: **Luk 10:25-37** (*Vem är min nästa?*)

Det är ironiskt att Jesus måste påminna en *laglärd* (jfr Joh 3:10) om *lagens* basala bud (5 Mos 6:5; 3 Mos 19:18). Någon fnissar säkert i bakgrunden. Mannen är kränkt och vill då ha svar på vilken "nästa" Jesus anser att man är skyldig att bry sig om (en stridsfråga i dåtiden). Svaret svider: Jesus låter en *samarier* – en person som judarna föraktade och såg som kättare – vara en förebild i att uppfylla lagen. Judarna diskuterade om man skulle hjälpa en samarier, men här hjälper en samarier en jude! Prästen och leviten (v.31-32) kom precis från templet i Jerusalem. Nu hade de bråttom hem (det bodde många präster och leviter i Jeriko). Möjligen tänkte de att den överfallne mannen nog var död och ville inte "orena" sig genom beröring med ett lik (3 Mos 21:1f; 4 Mos 19:11;) när de nu precis hade "helgats" i Guds hus. Vad Jesus här demaskerar är en syn på helighet som är omänsklig. Vi ska alltid hjälpa en människa i nöd, även om vi missar en mässa! Vägen ifråga är full av klippor och idealisk för rövare på lur. Det var farligt att stanna upp. Men samariern vågade det. Liknande hjältar finns i dag i områden med krig. Ordet "samarit" (sjukvårdare) kommer från denna liknelse. I en djupare mening är *Jesus* samariern som riskerar allt för att hitta *oss* som ligger på vägen bort från Paradiset (Jerusalem), skadade av synden. Vårdshuset (v. 34) är då kyrkan. *Så ska kyrkan vara*, vill Lukas säga.

Från öster till väster är mitt namn stort bland folken... säger Herren (Mal 1:11)

TISDAGEN I 27 VECKAN "UNDER ÅRET"

Första läsningen: **Jon 3:1-10** (*De vände om från sin onda väg*)

Jona vill inte det här. Assyrierna som en gång nästan utrotade folket Israel ska inte få förlåtelse! Han lyder Guds befallning att predika omvändelse men gör det med så få ord som möjligt (v.4). Hedningarna reagerar med förbluffande allvar. De lägger inte bara aska på huvudet, som vi gör på askonsdagen, utan klär sig i botdräkt och fastar, både barn och vuxna, ja, t.o.m. djuren. Kontrasten till Guds folk och dess ovillighet till omvändelse är

slående (jfr Jesu ord i Matt 12:41). Vi inser: *hedningarna lyssnar men Israels barn lyssnar inte!* För Paulus måste denna bok ha varit viktig, den visar *hedningarnas möjlighet till frälsning*. Jesus gör profetens tre dygn i fiskens inre till en bild av sin egen grav (Matt 12:40). Många tidiga kristna gravar bär en bild av Jona i valen.

Evangelium: **Luk 10:38-42** (*Maria har valt det som är bäst*)

Jesus (och hans vänner) tas emot av två helgonsystrar som han älskade mycket (Joh 11:5). *Marta* och *Maria* från Betania firar vi 27:e juli tillsammans med deras broder *Lasaros*. Marta verkar äga ett stort hus och bjuder hem sällskapet. Att gå hem till en kvinna ansågs opassande för en dåtida judisk lärare, men Jesus gör det. Marta är som en *diakon* ska vara: hon tar hand om kyrkomedlemmarnas jordiska behov (jfr Apg 6:2 f). Möjligtvis överdriver hon lite. *Bara en sak behövs*, säger Jesus (v.42). Kanske menar han att en maträtt, inte tre, räcker fint – hans mat är att göra Guds vilja (Joh 4:34; jfr Matt 6:31). Helst skulle Martha också vilja lyssna till Jesus. Irritationen, dvs. svartsjukan, går ut över systemen som hon ställer sig i vägen för (v. 40) då hon avbryter Jesu predikan. Maria har (provocerande nog!) satt sig bland männen vid Jesu fötter. En gång kommer hon att värnadsfullt smörja samma fötter med dyrbar balsam (Joh 12:3). Maria har valt *det som är bäst* (v. 42): mat behöver vi livet ut men *Herrens ord består i evighet* (1 Pet 1:25; jfr Luk 21:33). Marta har en poäng: man ska inte bara vara Ordets hörare utan även dess görare (Jak 1:22; Rom 2:13). Men diakoni (tjänst) lever av Guds ord! Någon undrar: ”Ska jag gå i kloster och ständigt *sitta vid Herrens fötter*, eller bilda familj?” Men i klostret finns också diskberg. En familj måste också ha bönerutiner. **Jungfru Maria** med sitt barn i knät förenade det *kontemplativa* med det *aktiva* livet. Det ska vi alla försöka.

Hör, min dotter, lyssna och lär! Glöm ditt folk och din släkt (Ps 45:11).

ONSDAGEN I 27 VECKAN ”UNDER ÅRET”

Första läsningen: **Jon 4:1-11** (*Skulle jag inte ha medlidande med Ninive?*)

Gud skonar den stora staden Ninive från straff, därför att han bryr sig om djuren och barnen (som inte kan skilja på höger och vänster, v. 11). Alla räddas, precis som djur och människor engång i Noas ark. Jona blir barnsligt arg när Gud förlåter hans hatobjekt, han blir gnällig, en så nådig Gud vill han inte ha. Jonas dödsönskan i v. 3 och 8 påminner om den trötta profeten Elias (1 Kung 19:4-5), men Elia önskade sig döden för att han misslyckats med sin mission, Jona för att han lyckats! Aldrig har någon predikant haft framgångar som Jona. Profeten är trots allt en förebild för oss *i bön*: med ett barns tillit talar han öppet till Gud om vad han känner. Gud lyssnar. Gud fördömer inte våra känslor utan talar till vårt förnuft och vill väcka empati (v.10-11). Guds godhet gäller *alla* människor, även de värsta, inklusive dina fiender. Gud styr allt och önskar att skona alla (jfr Vish 12:16). Han kan göra så att även ovilliga människor gör det som är rätt – ja, till och med du!

Evangelium: **Luk 11:1-4** (*Herre, lär oss att be*)

Märkligt att Lukas, vars bok säger så mycket om bön, har ett kortare Fader vår än evangelisten Matteus (Matt 6:9 f). Fornkyrkan valde att göra Matteus version till liturgins standardform, som den är än i dag. Johannes döparens böneskola (v. 1) vet vi inget om. Självklart har hans grupp haft sin egen ”spiritualitet”, liksom varje orden i kyrkan i vår tid. Kanske bad man hos honom med lika drastiska ord som i esseersekten i Qumran vid Döda havet. Ordet ”Fader” är centralt i Jesu bön: att kalla Gud så är att hylla hans närhet och omsorg, det är det *namn* som ska helgas (v. 2). Att be om gudsrikets ankomst är att be om *det vi bäst behöver* (evangeliet i går). Det är också att be om att själv bli helgad, att få tillhöra detta rike. Bönen om brödet för dagen saknar mening om magen ständigt är full (Lukas betonar ofta fattigdomen som andligt ideal). Ordet ”oss” i v. 3 syftar på att bröd ska delas med andra. I andlig mening är brödet Kristus själv, eukaristin. V. 4: vi behöver skydd i prövningens stund (Lukas tänker nog på risken för *apostasi*, avfall från tron på Jesus).

Herre, vår härskare, väldigt är ditt namn över hela jorden (Ps 8:2).
--

TORSDAGEN 7 OKTOBER:

HELIGA BIRGITTA AV VADSTENA, SVERIGES OCH EUROPAS
SKYDDSPATRON (1303-1373), högtid

HELIGA BIRGITTA AV VADSTENA är den starka svenska kvinnorösten från medeltiden, åttabarnsmamman vars ord kändes som kom de direkt från Gud. Kungar, påvar och vanligt folk fick smaka på barska förmaningar – och tröstande ord – som Birgitta upplevde som budskap från Jesus själv och förmedlade.

Birgitta föddes i 1300-talets absoluta överklass, fadern Birger Persson (död 1327), var lagman i Uppland, den som hade makten att avgöra alla tvistemål och brott utifrån skrivna och muntligt traderade lagar. Även hans far och farfar hade varit lagmän, och även den man Birgitta skulle gifta sig med, Ulf Gudmarsson (och hans far), var lagman. Rättvisan var också för Birgitta det avgörande rättesnöret. Inflytande, rikedom och hög bildning ingick i ämbetet. Birgittas far biktade sig varje fredag och vallfärdade till Sankt Jakobs grav i Spanien (Santiago de Compostela). Hans far, farfar, farfarsfar och farfars farfar hade vallfärdat till Jerusalem. Birgittas mor, Ingeborg Bengtsdotter, även hon mycket from, var av Folkungaätten, som räknade dottern till den danske helgonkungen *Knut* som sin stammoder. Mycket att leva upp till! Birgitta fick en uppfostran som förberedde henne för livet i samhällets topp. En av medeltidens lärdeste, bibelteologen Mathias av Linköping, var hennes förste biktader. När hon fick sina första privatuppenbarelser var han omedelbart övertygad om att de kom från Gud. Mathias skrev ett entusiastiskt företal till den första samlingen.

Två av Birgittas senare biktfäder – båda hette Petrus Olovsson – skrev några månader efter Birgittas död en kort skildring av hennes liv. Så vet vi att Birgitta, redan innan sin födelse, undkom döden genom att hennes mor, som led skeppsbrott i en havsvik, räddades i land av en bror till kungen. Barnet skulle överleva därför att Gud ville det! Omkring sju år gammal låg hon en natt vaken och fick se ett altare och en kvinna i skinande kläder, som höll en kostbar krona i handen och frågade om Birgitta ville ha den. Flickan svarade ja och kvinnan (jungfru Maria) satte den på hennes huvud och hon kunde känna det fysiskt. Hon lade sig och synen försvann. En andlig kallelse hade gjort sig påmind – flickan skulle helt tillhöra Gud. Omkring tio år gammal hörde Birgitta en predikan om Jesu lidande och såg i en dröm om natten korsfästelsen som om den hade skett i samma stund. Hon frågade Jesus vem som hade gjort så mot honom och han svarar: ”De som föraktar mig och glömmer min kärlek, det är de som har gjort detta mot mig.” Sedan dess var Herrens lidande, sorgen över den och kärleken till den Korsfäste, ett ständigt tema i Birgittas andliga liv.

Omkring denna tid dör Birgittas mor. Birgitta flyttade till sin moster. Där hör vi om hur hon kämpar förtvivlat med handarbete i silke och guldtyg (vi anar en atmosfär av överkrav och stränghet). Mostern kommer in i rummet och ser en annan, okänd flicka som arbetar vid Birgittas sida. Birgitta själv ser inte denna kvinna, som genast försvinner och lämnar ett utomordentligt fint utfört handarbete efter sig som sedan bevaras med vördnad. Var det den heliga Jungfrun? Så tolkades det snart. Något liknande hände senare i livet, när Birgitta en gång hade en svår förlossning. Man såg en kvinna i vita silkeskläder som ställde sig framför den födandes säng och berörde alla hennes lemmar. Alla greps av fruktan. Kvinnan – Maria – försvann lika snabbt som hon kommit och födelsen gick sedan lätt.

Mostern hade sitt ris nära till hands. Det gällde att banka dumheterna ur ungarna. En natt hittade hon flickan Birgitta ligga naken framför sin säng och gråta och mumla något. När hon ville slå till för att få stopp på ofoget sönderföll riset i hennes hand i små stycken. Den förbluffade mostern trodde att flickan hade använt trollformler (sådant var inte ovanligt) men Birgitta sade: ”Jag steg bara upp ur sängen för att prisa honom som alltid hjälper mig.” Birgitta såg en annan gång djävulen i all äcklande vederstygglighet. Men hon visste att han inget förmådde utan att den Korsfäste tillät det – Jesus är Herre i allt.

Birgitta ville bli nunna men fick redan som 13-åring finna sig i att bli bortgift med ovannämnde Ulf Gudmarsson, en 18-åring ur samma socialgrupp. Ulf och Birgitta var avhållsamma i början av äktenskapet medan de bad till Gud (jfr Paulus regel i 1 Kor 7:5) om ett barn som kunde bli hans tjänare. Äktenskapet blev lyckligt, och åtta barn blev det till. Ett av dem skulle senare saligförklaras i Rom (*Katarina* eller *Karin*, som även – efter sin mors död - blev den nya birgittinordens första ledare). Ett annat barn, nunnan *Ingeborg i Riseberga*, betraktades också som helgon, i alla fall lokalt. Birgitta levde också som hustru och mor i sträng självtukt med späkningar, vakor, bön, tårar och fastor med många knäböjningar – enligt tidens ideal, alltid medveten om den Korsfäste. När hon inte sysslade med handarbete, läste hon Bibeln (som hon ägde i partiell svensk översättning) eller om helgonens liv.

Ulfs och Birgittas hem stod öppet för människor i nöd. Varje dag lät de tolv fattiga få äta vid bordet, och Birgitta betjänade dem personligen. Sjuka och utsatta av alla slag välkomnades – Birgitta såg Jesus i dem. Så höll hon även i ett fattighus där hon betjänade de sjuka som en mor.

Snart kallades Birgitta till hovet för att bli hovdam hos den unge kungen Magnus Eriksson och hans vackra hustru Blanka från Namur. Paret beundrade hennes fromhet, men Birgitta lyckades inte påverka deras världsliga livsstil. 1340 dör hennes yngste son och hon och maken beger sig på pilgrimsfärd till Sankt Olavs grav i Trondheim. Därefter bar det av till aposteln Jakobs grav i Compostela i Spanien (som hennes föräldrar hade gjort), en resa till fots som kunde ta flera år och där man besökte många andra heliga platser på vägen (och gör så än i dag). De två bestämde sig för ett liv helt vigda åt Gud, men knappt hemkommen dog Ulf och begrovs nära Vadstena, i Alvastra kloster, vars ruiner kan ses än i dag.

Och sedan? Birgitta fick starkare uppenbarelser från Gud. När hon ber i ett kapell ser hon ett ljusst moln och en röst talar till henne: ”Kvinna, hör mig!”. Det skrämmer henne rejält – är det djävulen? Hon flyr och tar emot sakramenten. Scenen upprepas några dagar senare, på samma plats, hon flyr igen, men när det sker för tredje gången lyssnar hon och ser och hör i molnet en mansröst:

Kvinna, hör mig! Jag är din Gud som vill tala med dig. Frukta inte, ty jag är allas Skapare och inte någon bedragare. Jag talar inte med dig bara för din skull utan för andra människors frälsnings skull. Hör vad jag säger, och gå till magister Mathias, din biktfader, som är beprövad i att urskilja de båda andarna. Säg honom för min räkning vad jag nu säger till dig. Du skall vara min brud och mitt språkrör, du skall höra och se andliga ting, och min ande skall förbli hos dig till döden.

Teologen Mathias godkände som sagt Birgittas uppenbarelser. Det blev över 600 andliga budskap från Kristus och Maria samt dialoger med helgon och personer i skärselden. Birgitta skrev ner dem på dåtidens svenska, hennes biktfader översatte dem till latin, dåtidens ”engelska” (och på hennes begäran tillbaka till svenska, så att hon kunde kontrollera att det blev rätt). Budskapen är konkreta och profetiska. De tolkar enskilda, ofta namngivna och inflytelserika personers liv och handlande. Kritiken är fullkomligt orädd och ibland hårdsmält. Ett starkt socialt engagemang lyser igenom. Birgitta själv får veta att hon ska grunda en ny orden och låta bygga klostret och den kyrka i Vadstena som vi i dag kallar Blåkyrkan. Kristus gav exakta anvisningar: dubbelklostret skulle bestå av 60 nunnor och 25 munkar och stå under kvinnlig ledning. Allt överskott skulle tillfalla de fattiga. Klostret skulle vara enkelt, men det var fritt fram att anskaffa böcker (som var dyra) och så blev Vadstena ett litterärt centrum under Sveriges medeltid.

Kristus ville få sin brud att ingripa i storpolitiken. Med hjälp av budskapen från himlen försökte Birgitta mäkla fred i det pågående kriget mellan England och Frankrike, vars ödeläggande följder hon själv hade bevittnat under sina resor i Frankrike, dock utan

framgång. Hon kritiserade i starka ord kung Magnus planer på ett ”korståg” mot hedniska grannländer när hon upptäckte att syftet var ren erövring (Birgittas kritik mot kungen användes senare som propaganda när adeln gjorde uppror mot kungen). Den besvärliga samhällskritikern följde Kristi uppmaning att resa till Rom år inför det stundande jubelåret (1350). Där skulle hon förmå påven som bodde i lugn och bekväm exil i franska Avignon att återvända till den stad där påvar ska bo, Rom där apostlarnas gravar finns. Hon litar helt på sina uppenbarelser, och Kristus lovar henne att hon ska få se påven och kejsaren träffas där – en i dåtiden osannolik idé som många säkert har skrattat gott åt. Den blev verklighet när kejsaren år 1367 ödmjukt och till fots ledde påvens häst genom Roms gator. Påven lämnade dock tre år senare Rom, trots Birgittas varningar om att han snart skulle dö. Hon följde efter honom till Frankrike och hann utverka ett partiellt godkännande av sin ordens regler innan förutsägelsen om hans död gick i uppfyllelse. Det Rom, som Birgitta fick se, var förfallet och splittrat mellan olika beväpnade grupper. Peterskyrkan var i uselt skick. Snart skulle hennes visioner orsaka konflikter: de tolkades som stöd för olika politiska intressen, och hon blev rätt impopulär i staden. Så småningom fick hon lämna sin bostad med allvarliga finansiella problem. Birgitta levde i Rom tillsammans med sin fromma dotter Katarina, som nu var änka. Den vackra, ljushåriga flickan uppvaktades ivrigt av hoppfulla friare, som dock alla avvisades. Det är inte svårt att förstå irritationen över den kritiska gumman och hennes särpräglade liv. Mor och dotter begav sig på en tvåårig rundresa till helgongravar i Italien och sedan till Heliga landet – igen på Kristi befallning – där Birgitta fick djupt personliga visioner om Herrens födelse och lidande. År 1373 återkom de till Rom. Birgitta var då sjuk. Hon dog i huset vid Piazza Farnese, det hus som i vår tid genom den heliga Elisabeth Hesselblads ansträngningar åter tillhör birgittinerna. Där kan man besöka Birgittas rum. Den döende kvinnan ville läggas på en hård bordskiva för att liksom sin Herre dö på trä. Den kan ännu beskådas, liksom den tagelskjorta helgonet bar. Birgittas ben fördes i triumftåg upp genom Europa till Vadstena. Där lades hennes skalle – och senare dottern Katarinas – i det vackra sammetsklädda träskrinet som ännu står där. I skrinet lades även den heliga *Ingrids av Skänninges* 100 år äldre skalle.

Reformationen gjorde livet farligt och osäkert för klostret i Vadstena. Klosterkrönikan berättar om övergrepp från statsmaktens och lutheranernas sida. Det är troligt att munkarna har diskuterat hur de skulle skydda de dyrbara relikerna, men vi vet inte om de gjorde något åt saken. Hundra år senare ”räddar” en fransk balettmästare på besök i Vadstena det som han tror är Birgittas skalle, genom stöld. Den lämnas till den franske ambassadören som hemligt tar den med till sitt land. I dag vördas den som äkta i ett birgittinkloster i Holland. Denna skalle har inte DNA-testats, men det har de två som är kvar i Vadstena. År 2010 konstaterades att dessa inte kan tillhöra mor och dotter eller komma från samma tid. Bara Gud vet vad som är sant. Viktigare än Birgittas relik är att vi har hennes uppenbarelser – de talar till alla tider.

Denna högtids läsningar betonar alla *visheten* som människor kan få från Gud. Första läsning är från Vishetsboken (Vish 7:7-14). Kvinnan från en av Sveriges mest inflytelserika släkter föredrog att lyssna till klokheden i Guds röst och leva enkelt framför att bländas av locktonerna från *spiror och troner* och *rikedom* (v.8). Visheten är – som

Birgitta – en moder (v. 12). *Jag behåller inte hennes rikedomar för mig själv* (v. 13) – det är som att höra Birgitta själv som generöst öser ur sina erfarenheter. Andra läsningen (1 Kor 2:6-10) tar också upp temat om den hemlighetsfulla visheten som Gud uppenbarat genom Kristus och som *denna världens makter* inte kände till, de som korsfäste *härlighetens herre* (v. 8) – den Korsfäste som Birgitta med så stor andakt betraktade och led med. Evangeliet (Luk 10:21-24) låter oss höra Jesu jubel över Guds sätt att uppenbara sina vägar: *de lärda och kloka* fick inte del av visheten - det fick inte heller *profeter och kungar* i gångna dagar - men *de som är som barn* (v. 21) uppenbaras den för. Varför jublar Jesus över det? För att Guds vishet är så hälsobringande: den låter ringheten triumfera över högmodet, enkelheten över lyxlivet, sanningen över makten.

Vad lär oss Birgitta? Korsets vishet! Kristi medkänsla som vill väcka vår medkänsla. Anser man att vi är dårar om vi vågar tala i hans namn mot dem som räknas som stora i denna värld? Vi vet att våra ögon är *saliga*, för vi ser världen med hans blick (jfr v. 23).

Ur den första uppenbarelsen, kapitel ett:

Jag är himmelens och jordens skapare, en enda i gudomen tillsammans med Fadern och den helige Ande, jag som talade till profeterna och patriarkerna och som de väntade på. För deras längtans skull och enligt mitt löfte förenade jag mig, utan synd och begärelse, med en mänsklig kropp, då jag gick in i det jungfruliga skötet, liksom den strålande solen genom den renaste ädelsten. Liksom solen inte skadar glaset då den tränger igenom det, så fördärvades inte heller jungfruns jungfrulighet då jag blev människa. Jag blev nämligen människa utan att lägga av det gudomliga, och jag blev inte mindre i gudomen tillsammans med Fadern och den helige Ande som styr allt och uppfyller allt, fastän jag med den mänskliga naturen var i jungfruns sköte. Ty liksom skenet aldrig kan skiljas från elden, så kan min gudom aldrig någonsin, inte ens i döden, skiljas från den mänskliga naturen.

Så ville jag att denna kropp, som var ren från all synd, för alla synders skull skulle såras ifrån fotbladet ända till hjässan och spikas fast vid korset. Dagligen offras den nu på altaret, för att människan desto mera skulle älska mig och desto oftare tänka på mina välgärningar. Men nu är jag helt bortglömd, försummad och föraktad och lik en kung som fördrivits från sitt eget rike; i hans ställe väljer och hyllar man den värsta rövare.

Jag ville att mitt herravälde skulle vara upprättat i människan. Jag borde med rätta vara kung och herre över henne, ty jag har gjort och återlöst henne. Men nu har hon brutit och skändat den tro som hon lovade mig i dopet, hon har kränkt och föraktat mina lagar som jag förelade henne. Hon älskar sin egen vilja och avskyr att lyssna till mig. Dessutom håller hon den värste rövaren, djävulen, högre än mig och honom har hon givit sin tro. Denne är verkligen en rövare, ty människans själ som jag har återlöst med mitt eget blod, den rövar han till sig genom att locka henne till det onda och ge henne falska löften. Han rövar, inte därför att han skulle vara starkare än jag, ty jag har en sådan makt att jag kan göra allt med mitt ord, jag är så rättvis att jag inte skulle kunna göra det allra minsta mot rättvisan även om alla heliga bad om det. Men eftersom människan, som fått fri vilja, ger

djävulen sitt samtycke genom att med vett och vilja förakta mina bud, är det inte mer än rätt att människan får erfara hans tyranni. Ty denna djävul, som skapades av mig god men föll genom sin onda vilja, är liksom min tjänare för att straffa de onda. Men fast jag nu är så föraktad, är jag dock så barmhärtig att alla som ber om min barmhärtighet och som ödmjukar sig vill jag förlåta vad de brutit. Dem skall jag befria från den onde rövaren. De som framhärdar i sitt förakt för mig, dem skall jag hemsöka med min rättvisa, så att de som hör mina ord skall bäva och de som erfar dem skall säga: "Ve, att vi någonsin blivit födda och blivit till, ve oss, att vi någonsin retat den majestätiske Herren till vrede".

Men du, min dotter, som jag har utvalt åt mig och med vilken jag talar genom min Ande, älska du mig av allt hjärta, inte som man älskar en son eller en dotter eller sina föräldrar, utan mer än någonting i världen. Ty jag, som skapade dig, skonade inte någon del av min kropp för din skull. Och fortfarande älskar jag dig med en så stark kärlek, att jag, om det vore möjligt, än en gång hellre skulle låta mig spikas fast vid korset för dess skull än avstå från den.

(Svenska Akademiens "Svenska klassiker")

Kyrkans bön på denna dag:

Herre, vår Gud, då den helige Birgitta betraktade din Sons lidande uppenbarade du för henne himmelska hemligheter. Låt oss, dina tjänare, i våra egna lidanden och smärtor se den Korsfästes härlighet uppenbaras.

Särskilda läsningar denna dag: Vish 7:7-17; 1 Kor 2:6-10 samt Luk 10:21-24

FREDAGEN I 27 VECKAN "UNDER ÅRET"

Första läsningen: **Joel 1:13-15; 2:1-2** (*Herrens dag är nära*)

Joel var nog samtida med Malaki (se läsningen igår). Han uppmanar till botgöring ty *Herrens dag kommer – vem kan uthärda den?* (Joel 2:11). Likt förödande gräshoppsvärmor (jfr 2 Mos kap. 10; Upp kap. 9) ser han soldater norrifrån (perserna?) förstöra allt. Folket behöver nu mer än någonsin vända sig till Gud!

Evangelium: **Luk 11:15-26** (*Det är med Guds finger som jag driver ut demonerna*)

Jesus anklagas för svartkonst. Det måste ha gjort ont. Ändå svarar han med lugna argument: *Satan brukar väl inte förstöra Satans verk så som ni ser mig göra* (tanken är att mänsklig nöd orsakas av demoner) *för då skulle han ju vara i strid med sig själv, men det vore ju en bra nyhet!* (v. 18). "Guds finger" (v. 20) syftar på 2 Mos 8:19, då Egyptens trollkarlar tvingades erkänna Guds makt, liksom Jesu arga motståndare nu. Beelsebul ("flugornas herre") var på Jesu tid ett namn för djävulen (se 2 Kung 1:2).

Orden om demonen i v. 24-26 bygger på bilden av människan som ett hus. Ett hus behöver någon som bor i det. Demonen som flytt i fasa från Jesus gömmer sig i torra trakter (de ansågs annars hålla till vid fuktiga platser såsom brunnar och latriner). Men det räcker inte att jaga bort det onda. Ondskan återkommer objuden men **Guds Ande ska aktivt bjudas in** att bo i oss, i det städade huset. Så även med *bikten*: synden fördrivs, men vad hjälper det om vi inte börjar **ett nytt liv med Gud?**

Förslag till fredagsoffer: se inåt. Vilka ”tomma rum” inom mig får Gud ännu inte bo i?

LÖRDAGEN I 27 VECKAN ”UNDER ÅRET”

Första läsningen: **Joel 3:12-21** (i vissa biblar = 4:12-21) (*Låt lien gå, ty skörden är mogen*)

”Joshafats dal” (v. 12) och ”Akaciedalen” (v. 18) kan inte lokaliseras. Möjligen rör det sig om rent symboliska platser där Guds dom ska äga rum. Herren ska ryta som ett lejon (v. 16). Liksom hos andra profeter får vi bilder av överströmmande frodighet (bergen dryper av saft, kullarna flödar av mjölk, v.18). Med tanke på *Andens utgjutande* i Joel 2:28 (i vissa biblar = 3:1) måste detta förstås andligt. Pingstundret (Apg kap. 2) uppfyllde löften. Då gavs Andens *nio frukter* (Gal 5:22-23).

Evangelium: **Luk 11:27-28** (*Saliga de som hör Guds ord och tar vara på det*)

Som predikant räknar man inte med att avbrytas, men det händer. Jesus avbröts av Marta (se läsningen i tisdags) och nu av en annan kvinna som jublande utbrister att Jesu mamma måste vara stolt över att ha fått en sådan son. Maria själv är kanske närvarande och nickar gillande – hon visste själv från början att hon skulle prisas *salig* (Luk 1:48). Det är bara Lukas som har bevarat denna scen åt oss (kvinnor och välsignelser är typiska ”lukanska” ämnen). Maria är här kontrast till det tomma huset i läsningen från igår, för hon var ständigt uppfylld av Guds Ande (”full av nåd”, jfr Luk 1:28). Medeltidens vördnad för Maria var hängiven och känslostark som när man förvarade relikier med påstådda rester av hennes bröstmjölk. Vi behöver inte se ned på sådant – Jesus själv avvisar inte den entusiastiska kvinnan som vördar Maria för att hon ammade Jesus. Däremot visar han att Marias salighet beror på något helt annat **som alla kan få del av**: hon är ju den främsta förebilden i att **lyssna** till Guds ord, **begrunda** det, **bevara** det och **handla** efter det (Luk 1:26-38; 2:19; 2:51; 1:39). Lukas gör med dessa ord sin mariologi (lära om Maria) till en modell för oss alla.

Gläds med Jerusalem, jubla över henne... Då kan ni dia er mätta och finna tröst i hennes famn, suga och njuta hennes tunga bröst (Jes 66:10-11).